

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocialno glasilo.

Štev. 29.

V Ljubljani, v soboto 18. julija 1903.

Letnik VIII.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — Naročnina je za vse leto 8 K, za četrletno 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slovenskega Lista“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — Naročnina, reklamacije in oznanila se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani Stari trg števil. 19. Uradne ure od 9 do 12 ure dop. — Oznanila se računajo po navadni ceni.

Poneumnevanje ljudstva.

„Sl. Narod“, „Soča“, „Rdeči Prapor“, „Gorenjec“ e tutti quanti so vzeli patent na frazo o poneumnevanju ljudstva „ven iz farovžev“. Nič ne pomaga, da so ti židovski hlapci v slovenski koži popolnoma prepričani, da ljudstva ne poneumneva oni, ki je navaja k moralnem življenju, ki mu nudi leto in dan dobrih knjig, iz katerih se uči napredka v gospodarstvu, varčevanja in družega dobrega za časno in večno življenje — vse to jim nič ne pomaga, da so uverjeni, da duhovnik hoče le dobro ljudstvu, vkljub temu mu dan na dan v svojih umazanih zmašilih podtikajo, da ljudstvo poneumneva, da je tlači v duševno temo nazadnjaštva in je ovira v vsakem pravem napredku. Da ti listi s tem služijo namenom vsemu človeštvu nevarnega židovstva, to mora vsakdo spoznati, ki jih prebira, ali kaj za to, sumničenje in obrekovanje se nadaljuje s toliko vstrajnostjo, kakor bi slo za to; da zaslužijo dobro — dnevnino.

Nikdar pa se ti listi ne povspno do spoznanja, da je v deželi neki drugi faktor, ki prav zares in vztrajno poneumnuje naše slovensko ljudstvo in je uprav z bičem naganja v temo duševne otrpnosti in nezmožnosti za resno delo pravega — ne židovskega — napredka.

In ta faktor — kdo je? V prvi vrsti je to ono in isto „liberalno“ časopisje, čegar naloga je, zamoriti v duši slovenskega naroda vsaki nežni čut, a v prvi vrsti čut spoštovanja do njegovih pravih dobrotnikov, kar je vedno prvi korak do pogibelja vsakega naroda. Ali se to hudobno časopisje zaveda strašnega narodnega greha, ki ga nakopava na svojo vest s takim pisarenjem? Kletev, ki jo bo na te faktorje narod slovenski enkrat izrekel, bo grozna in bo žgala njih spomin, kakor spomin izdajalcev.

Drugi faktor pa, ki poneumnuje naše ljudstvo, je širjenje one famozne „literature“, ki se v zadnjem času gromadi v Ljubljani po izvestnih knjigotržnicah in se razsipa v sto in sto izvodih

med naše ljudstvo v mestu in na deželi. To je ona škandalska literatura, v kateri se na ognjusen način opisujejo razne človeške strasti in ničurnosti v takozvanih „petkrajcarskih romanih“. To vlačugarsko literaturo prireja zlasti neka židovska založna tiskarna Rubinstein na Dunaju in jo ali v nemščini ali tudi po kakem lačnem slovenskem „knjižniku“ na „slovenski“ jezik prevedeno razširja med naše ljudstvo po raznih svojih agentih. Ti agentje so od kraja sami nemški heilovci, katerih dvomljiva eksistenca vegetira ob tem umazanem poslu. Ti ljudje — večinoma z vsemi „žavbami“ namažani mladi potepini — švrkajo s svojim „blagom“ od kraja do kraja; vidiš jih sleherni dan na raznih kolodvorih naše domovine, od koder — često brez vsacega dovoljenja okrajne politične oblasti — obletavajo naše trge in vasi ter na prav perfiden način usiljujejo ljudem svoj knjižnični gnoj. Po njihovem „obhodu“ najdeš za vsako kljuko vrat po jeden izvod tega gnoja. Čez nekaj časa se vrača agent, spregovori v početku nekaj popačenih slovenskih besedi, a začne ti takoj, ako vidi pred seboj količkaj inteligentnega človeka, blebetati nemški. Gorje ti pa, ako mu poveš v brk resnico glede škodljivosti tega knjižnega strupa za naše ljudstvo. Obspe te z vsemi možnimi psovkami, pravi, da njega to nič ne briga ali je to berilo za naše ljudstvo škodljivo ali ne, češ, to je njegov (agentov) kruh; pripoveduje na dolgo in široko, da ima dovoljenje deželne vlade za kolportazo, da potemtakem nima nikdo pravice zoperstavljanja se širjenju teh knjig in kar je tacihi neslamnosti več. Že fizionomija in ves nastop teh drznih heilovcev pa ti razodeva, kako napolnjena sovraštva in škodoželjnosti do našega ljudstva je ta pruso-židovska svojat.

In kaj v resnici nameravajo ti elementje s širjenjem te nesramne literature? Nič družega nego moralno in materijelno škodovati slovenskemu ljudstvu. Moralno, ker je to berilo skozi in skozi pohujšljivo, zlasti za našo mladino. Ob čitanju te nesnage se na-

vzame mladenič ali deklica, ki nista tako pokvarjena, kakor so pokvarjene osebe v teh podlih „povestih“, prav polagoma izvestnega socialnega strupa, ki okuži s časom vso hišo — strupa, o katerem govoriti se nam upira pero. Ta strup je prav tiste vrste strup, kakoršen se širi v zadnjem času tako zelo tudi po Slovenskem s pomočjo izvestnih razglednic in slik, katerih so polna razgledna okna nekaterih ljubljanskih trgovin s knjigami in papirjem in katere slike vidiš že tudi v oknih zadnjega liberalnega trgovca na kmetih. Ti produkti pa izvirajo večinoma gori iz Pruskega, največ iz Draždan. Tega vira pangermansko-židovske organizacije. Kar se osobito tiče imenovane literature, je literarna vrednost iste globoko pod ničlo. Iz kake izmišljene škandalne afere namaže ti tak „pisatelj“ dolg roman, ki izide potem v nešteti snopičih; — vsak snopič, čegar papir, kaj li še na njem tiskana vsebina, ni vreden, da ga porabiš za izvestne svrhe zad za hišo — stane 20 vinarjev!

In to je materijelna škoda; kajti to je pravcato izkoriščanje in izmozgavanje našega itak revnega ljudstva, katerega nikakor ne smemo dalje trpeti.

Slovinci, ki imamo dovolj lastnega knjižnega blaga, katero poučenje, zabava in večinoma vsaj ne zastruplja ljudstva, naj gledamo, kako se preplavlja domovina, s tem tujim gnojem izpodriva naš domači literarni produkt, polni žepe nemškim židom in pase nesramno svojat prusaških agentov in hujskačev zoper našo narodnost! Ako se ne ganemo in hitro ne preprečimo tega nevarnega dela verskega in narodnega nasprotnika, se nam bo naredilo škode na našem ljudstvu, katere naposled ne bo več mogoče odpraviti. In za naš narodni ponos skrajno razžaljivo je, ako si drzne tak pruso-židovski kolporter izustiti, da njega nič ne briga, ako škoduje našemu ljudstvu ali ne, ter da nima nikdo pravice zabranjevati mu njegov umazani posel, ker da ima dovoljenje deželne vlade. Koga, ki čuti za blagor ljudstva, naj skrajno ne užali

Vojvoda Enghien.

Zgodovinska noveleta.

(Konec.)

IV.

Vojno sodišče se je sešlo. Ravno je odbila ura deset, ko so pripeljali Enghiena v dvorano. Spremljal ga je zvesti pes.

Predsednik vpraša:

„Kaj naj pomeni ta pes?“

Enghien odgovori:

„Moj zvesti spremljevalec je, prosim, da bi ostal tukaj.“

Predsednik ukaže psa odstraniti. Ko stopi neki vojak tja, da bi ga odpodil, jame pes renčati in kazati zobe, tako da si ni upal nihče blizu. Tako je ostal pes v dvorani.

Predsednik prečita obtožnico in vpraša obtoženca po imenu. Ta odgovori krepko:

„Vojvoda Enghien, princ Burbonski.“

„Vi ste se potikali ob francoski meji.“

„To ni res! Bil sem na gradu svoje neveste.“

„V vaši družbi je bil general Dumoriez.“

„Tudi to ni res! Edino pričó, ki bi mogla dokazati resnico, ste odpustili.“

„Vi ste član rodbine Burbon?“

„Da!“

„Ali ne veste, da je ta rodovina zaznamovana kot izdajalska?“

Enghien ni ničesar odgovoril.

Predsednik nadaljuje:

„Vsi Burbonci so izdajalci!“

Dostojno odgovori princ:

„Protestiram! Jaz sem vse prenapredbe, ki so tako poniževalne za me, vsprejel in se nisem za politiko brigal. Prestol mi ni več mari, jaz živim kot popoln zasebnik.“

Zakaj ste se torej umikali Renu? Zakaj ste bivali na francoski meji? To je sumljivo.“

„Povedal sem vam že.“

Predsednik je stavil še celo vrsto vprašanj. Glavna točka pa je bila občevarje z generalom Dumoriezom.

Slednjič se je obravnava prekinila in sodni dvor se je zbral k tajni seji . . .

Med tem časom se je princ igral s psom. Vratarji in vojaki so ginjeni zrlji na ta prizor in nobeden izmed njih si ga ni upal motiti. Ljudje so zapustili ubogega princa, a zvesta žival ga je spremljala . . .

Po pol uri se je vrnil sodni dvor in pričel novo preiskavo. Vsa obravnava se je sukala okoli one točke, ki se ni dala dokazati.

Očitani so jetniku dalje, da je Burbon.

„To ni moja krivda.“

„Vsi Burbonci so izdajalci!“

Enghien zarudi in jezno reče:

„Lažete . . .! Od kdaj ima sploh sodišče pravico žaliti?“

Predsednik ni odgovoril ničesar . . .

„Vi ste se klatili ob Renu!“

„Bil sem onstran Rena.“

„V vaši družbi so videli Dumorieza.“

„Dokažite!“

Slednjič je sodišče izprevidelo, da tako ne pridejo do konca. Zopet so se zbrali k tajni seji.

Čez eno uro so se vrnil in razlagni — sodbo . . .

. . . Smrt s krogeljo! O polnoči naj se izvrši obsodba v Cittadelli!

Za hip se zdrzne Enghien, toda takoj se zave in reče:

„Tedaj sem že videl svoj grob. Skozi okno celice sem videl kopati na okopu jamo. Čudno je, da se je vedela obsodba že pred obravnavo. Svetovna zgodovina se bo zgražala nad umorom.“

tako predrzno govorjenje? Mi, da ne bomo niti imeli več pravice braniti ljudstva pred tujimi izsesevalci? Kaj vas briga, ako — pravimo: ako deželna vlada dovoljuje širjenje take tuje literature med nami? Koliko srca ima naša deželna vlada ter njen predsednik in njegov nemški tajnik Haas — (nomen est omen) — za naše ljudstvo, to že davno vemo, — baš zaradi tega že je naša sveta dolžnost, da sami ustavimo to za naše ljudstvo tako skrajno nevarno tuje delovanje.

Danes apelujemo v prvi vrsti na prečastito duhovščino po deželi, da kar najodločneje začne svariti ljudstvo pred naročevanjem in branjem te nesramne literature, — vse naše somišljenike pa goreče prosimo, da porabijo vsako priliko v to, da odvrtajo ljudstvo od zapravljanja težko prisluženega denarja za te vrste berilo. Ako se vsi odločno upremo, bode kmalu izginil ta sramoten madež iz naše domovine, — prusaški agenti pa naj služijo svoj umazani kruh gori na Pruskem! Omeniti moramo tudi dejstva, da ti agentje nagovarjajo ljudstvo, ako isto naročuje te knjige, naj nikar nič ne pove „fajmoštru“, da je ta ali oni naročil. Strogo naj se torej preiskuje in zasleduje, kodi pohajajo ti potepini in komu vsiljujejo svoj knjižni gnoj. V prvo pa je potrebno, da se ljudstvu popolnoma odpro oči o vsestranski škodljivosti tega berila in se v ta namen neprestano svari in opominja.

Pripeti se tudi, da je bila katera taka nesramna povest že konfiscirana — vključ temu pa jo širi jud po svojih agentih med priprostim ljudstvom, katero ne more vedeti, ali je knjiga prepovedana ali ne. Naposled pa se lahko pripeti, da je izgubljen denar, ako se pride na sled konfiskaciji.

Naši liberalni listi pa ne črhnejo besedice o tej kugi in nočejo nič vedeti o tem, da je to pravcato poneumnevanje našega ljudstva, ne pa delovanje iz farovžev, ki jim daje toliko opraviti. S tem preziranjem te tolike važne stvari se izkazujejo kot prave somišljenike naših smrtnih sovražnikov in njih molčeči podpiratelji. Naprednjaki gledajo križem rok, kako Prus in žid po eni strani z usiljevanjem svojega strupenega žganja telesno ukončujeta, a po drugi strani moralno in gmotno pogubljata naš narod s širjenjem tako ostudnega berila. Kak mora biti konec koncev z našim narodom, ako se brez odloga odločno na prste ne stopi tujcu, si lahko misli še tako liberalno nadahnjeni rojak. Ako imate torej glavo in srce na pravem kraju, stopite z nami v združeno akcijo proti tej prusozidovski kugi!

Podučna volilna borba v Nemčiji.

Volilna borba, ki se je bila po vseh državah in državah nemškega cesarstva dne 16. junija in se odločila na ožjih volitvah dne 25. junija, je tudi za nas zelo podučljiva. Le dve

stranki ste zmagonosni izšli iz tega boja, katoliški centrum in socijalna demokracija.

Značilen izid splošne enake volilne pravice! Lice „napredne, liberalne, protestantske Nemčije“ se je do cela spremenilo. Narodni liberalci, ki so bili ona trdnjava, na kateri je stal Bismarck in s katere je pošiljal svoje strele na „klerikalce“ in „socijaliste“, so skoraj zginili s političnega površja. Niti en mandat, ki so ga dobili liberalci, ni njihov, ampak vsi so pridobljeni šele v ožji volitvi, kjer so ali katoličani ali socijalni demokratje ali konservativci oddali v medsebojni borbi liberalcu svoje glasove.

Pač pa stoji na čelu zopet „katoliški centrum“. Naskok na to katoliško stranko je bil to pot posebno močan. Proti katoliški stranki so bile vse druge stranke združene. Delovale so z vsemi mogočimi sredstvi, da bi premamile katoliške volivce. Tudi pri ožjih volitvah so vse druge šle povsod proti centru. Sponosom lahko reče katoliška stranka v Nemčiji, da je zmagala popolnoma z lastno močjo. Tako je med vsemi meščanskimi strankami le katoliška stranka rstala neomajena. Zgubila je sicer en mandat, a pridubila od zadnjih volitev 355.000 glasov.

Zakaj pa je katoliška stranka v Nemčiji ob zadnjih volitvah vključ vsemu navalu protivnih strank ohranila svojo posest?

Pred vsem je katoliški centrum ljudska socijalna stranka. Nje zastopniki v državnem zboru so se prvi zavzeli za socijalne zakone v prilog delavskih stanov: ureditev delavnega časa, zavarovanje za slučaj bolezni, starosti in onemoglosti, za zboljšanje delavskega in obrtnega stanu. Vsikdar so bili zagovorniki prave svobode.

Katoliški centrum je izborna organizovana stranka. „Ljudsko društvo“ za celo Nemčijo šteje danes okoli 330.000 članov. Za vsakih 100 do 2000 mož katoliške vere je nastavljen poseben zaupnik, kateri je za nje poverjenik društvenih spisov, pobira udnino, agitira, skrbi, da pridejo vsi volit, itd. Zaupnik mora vedno osebno občevati z društveniki. Zaupniki posameznih krajev imajo načelnike, ki imajo nad seboj okrajne načelnike, ti škofijskega ali deželne načelnika, in na čelu vsem stoji centralno vodstvo v München-Gladbachu. Društvo izdaja list „Volksverein“, ki služi le agitaciji in ga dobivajo društveniki zastoj. Izdaja manjše tiskovine, mnogoštevilne brošure o socijalnem vprašanju.

„Ljudsko društvo“ je ustanovilo več „ljudskih pisarn“ in „socijalnih poizvedovalnic“. Velike važnosti so praktično socijalni kurzi, kateri so dvojne vrste za delavce in izobražence.

Posebno delujejo tudi z ljudskimi shodi, katerih priredi društvo povprek po 500 na leto. Med volitvami seveda je to število mnogo večje. Govorniki so seveda v prvi vrsti poslanci, ki morajo vedno med ljudstvo, vrlo sodelujejo na shodih tudi ljudski učitelji.

Vrhu tega pa še izborna organizovano in urejevano katoliško časnikarstvo razširja poduk in zanimanje za javno življenje.

Ob takem delovanju in tako razpredeni organizaciji nemških katolikov je čisto naravno da je katoliški centrum v zadnjem volilnem boju slavil zmago, je umevno, da se izobraženo in politično izšolano ljudstvo vedno tesneje oklepa svojih voditeljev.

Učimo se od njih, Delujmo tudi mi po njih vzgledu v gmotni in duševni blagor našega naroda.

Macedonija.

Med mnogimi spisi in članki, ki so bili v zadnjem času objavljeni o macedonskem vprašanju, zaslučuje nekoliko več pozornosti Gersinova brošura.*) Pisatelj nas ne poučuje samo o historičnih, etnografičnih, političnih in gospodarskih vprašanjih v Macedoniji, temveč odpira, zlasti nam južnim Slovanom, vsodbujevalen pogled v prihodnost.

Takoj v predgovoru se bavi pisatelj s propadanjem turškega gospodstva. Islamska vera Turkov ni kulturna ideja in zato nima pravice do življenja. Žalibog pa ovirajo evropske velevlasti (menda v imenu kulture!?) zmago kristijanske kulture nad barbarskim islamom, ker v svoji gnusni politiki, ki gleda le na lastni interes, smatrajo narode in dežele le blagom, ki je vsakomur na prodaj. Z vso pravico se zgraža pisatelj nad takozvanim „kulturnim“ časopisjem, ki podpira politiko „plemenitih“ velevlasti s tem, da edine nositelje prave kulture na Turškem — krščansko, za človeško življenje borečo se rajo — zasmehujejo kakor roparje.

Pisatelj dokazuje potem, da je na Turškem vsaka reforma ali avtonomija izključena. Le neverjetna podlost diplomacije in ž njo zvezanega svetovnega časopisja noče priznati tega.

Privoli li sultan v reforme, potem se mu upirajo kulturi nasprotni, vladajoči mohamedanci; ako pa pada ne dovoljuje reform, potem se dvigajo proti njemu kristijani in ves resnično kulturni svet.

Turčija mora biti torej razdeljena in vsakemu omikancu je v dolžnost, da se bavi s tem vprašanjem.

Na to nam pisatelj opisuje Macedonijo v geografičnem in zgodovinskem oziru. On razlikuje štiri dobe:

1. Arhajično, 2. grško-rimsko, iz katere so se do današnjega dneva ohranili starodavni prebivalci albanskega (arnavtskega) pokoljenja; 3. slovansko, ki se začneja s VI. stoletjem po Kr., ko so na balkanskem polotoku nastopili Slovenci. Že stari pisatelji so razlikovali mej Slovenci in ostalimi Slovani. Slovenci so jim bili vsi južni Slovani. Imena Srb, Bolgar itd. so le lokalnega pomena: narodna pesem

*) Macedonien und das Türkische Problem von K. Gersin, Wien, Druck und Verlag von Kratz, Hell & Comp.

sramotila sodnike in milovala nedolžno žrtev. Zapomnite si to!“

„Sodišče se je razšlo in princa so odpeljali v celico.

— — — — —
Še dvoje kratkih ur in umreti bo moral. Prinesli so mu večerjo, a on ni jedel, ampak jo je dal psu.

Zahteval je duhovnika. Komaj je prošnjo izgovoril, že je stopil duhovnik v ječo. Enghien ga začuden vpraša:

„So vas li že poprej naročili?“

„Že včeraj.“

Enghien se nasmeje in reče:

„In ravnokar sem bil še le obsojen.“

Duhovnik povese glavo in ukaže vratarju, naj odide.

Sedaj vpraša princa:

„Vaša visokost stoji na pragu smrti.“

Enghien odgovori:

„Visokost nisem več, smrt nas zjednači vse.

Že v svojem življenju sem odklonil naslove, časti in opustil svoje pravice. Pred svetom se mi ni treba opravičevati, samo pred Bogom se uklanjam, dasi ne vem, zakaj me je nedolžnega izročil v roke morilcev.“

„Princ, pota božje previdnosti so čudovita, vi mislite, da vas peljejo v nižavo, a peljejo vas po visokosti.“

Enghien prikima in dostavi:

„Jaz sem še mlad, a vendar krepko zrem smrti v oči. Bog ve, da sem odpustil svojim sovražnikom. Sedaj prosim, da odpravite svojo dolžnost“ . . .

— — — — —
Pol ure pozneje zapusti duhovnik celico . . .

Enghien je ostal sam s svojim psom . . . Korakal je semintja in se pripravljaj na kratko, a važno pot — pot v smrt . . .

V.

Zamolcklo je odbila polnočna ura, ko se odpro vrata v celico in noter stopi častnik z vojaki. Pes zalaja, a princ ga utolaži.

„Prosim oprostjenja, ako vas motim“, ga ogovori častnik.

Enghien se nasmehne in reče:

„Vem, gospod kapitan, kaj da hočete. Izvršite svoj ukaz!“

Častnik zaprosi znova:

„Oprostite moji trdi službi!“

„Popolnoma.“

„Jaz sem nesrečen, da . . .

„Pustite to . . . Pripravljen sem, da vam sledim.“

Vojaki vzamejo princa v sredo in zapuste ječo . . . Šli so po hodniku, katerega so razsvetljevale goreče bakle. Zamolklo so doneli bobnovi udarci. Bila je nekaka smrtna koračnica . . .

Slednjič so dospeli do okopov. Tam je bil zbran vojni svet. Predsednik vstane, vzame v roko obsodbo in prične čitati:

„Princ Enghien, vojvoda Burbonski, se je bližal, akoravno je vedel, da so vsi Burbonci pregnani, francoski mej, očitno z namenom, da osnuje zaroto in da se kot Burbonec vrne na prestol. Tudi je občeval z izdajalcem Dumoriezom, ki je postal sovražnik Francije. Na višji ukaz je bil princ ujet in sem pripeljan. Vojno sodišče mu je dokazalo vse pregrehe in ga obsodilo na smrt. Po sklepu tega sodišča bo princ ustreljen in sicer takoj.“

Ko je prebral predsednik to obsodbo, je vprašal Enghiena, ako ima še kaj dostaviti.

Princ odgovori odločno:

„Prebrana obsodba je zasnovana na namišljenih dokazih. Nikdar nisem občeval z Dumo-

imenuje srbskega carja Uroša „slovinkega“ carja in tudi hrvaški narodni pesnik Kačić Miošić označuje hrvaško-srbske kralje navadno kakor „Slovenec“. Planinski Slovani ohranili so ime „Slovenec“ do današnjega dneva. Partikularna imena ne smejo delati razlike in mora še vedno veljati srbska prislovica: „Zovi me loncem, samo me nemoj razbiti“.

Knjižica nam podaja potem kratek obris zgodovine bolgarskega in srbskega carstva, katero poslednje je poginilo na Vidov dan (15. junija) 1839. l. na Kosovem polju. Nastopa torej četrta turška doba, ki je sicer vničila slovanske države na Balkanu, a ohranila grško narodnost. Brez Turkov, pravi pisatelj, ne bi bilo danes ne Grkov, ne Albancev: vtonili bi bili v slovanskem morju. S svojo lokavostjo in z denarjem pa so si znali Grki, zlasti na cerkvenem polju, pridobiti vse važnejše službe; Bolgari pa so postali sužnji grških demoraliziranih popov, dokler si niso s pomočjo Rusije okoli leta 1870. priborili cerkvene avtonomije v obliki eksarhata.

Macedonija nima enotnega prebivalstva. V čudni mešanici, a vendar strogo eden od drugega ločeni, prebivajo tam macedonski Slovani, Turki, Grki, Albanci, Cincari, Španjolci (Židje) in Cigani.

Najštevilnejši narod so Slovani. Mej njimi razlikuje pisatelj štiri skupine:

1. Brsjake na zapadu. 2. Južne Macedonce, ostanke onih Slovanov, ki so segali do grškega Peloponeza (Milanji in Jezerci) in ki so na polotoku Kalkidike izumrli še le pred 100 leti. 3. Južno-vzhodne, takozvane Rodope. 4. Šope, ki segajo že v osvobojeno Bolgarijo. Število vseh macedonskih Slovanov znaša 1,118,336 duš in so kristijanske in mohamedanske vere. Poslednji se imenujejo Pomaki. — Slovani so večinoma kmetje in delavci. Vendar se širijo med njimi od leta do leta šole in s temi kultura. Bolgarskih šol je bilo leta 1900 že 650 ljudskih šol, 5 nižjih in 2 višji gimnaziji; srbskih pa 189 ljudskih šol in 3 gimnazije

Kar se tiče vprašanja, kateremu narodu pripadajo macedonski Slovani, ali Bolgarom ali Srbom, daje nam pisatelj odgovor, ki bi si ga morali zapisati v dušo vsi jugoslovanski politiki. On se sklicuje namreč na Jagičevo teorijo, po kateri so vsa jugoslovanska narečja od Istre do Carigrada ena sama veriga mej seboj združenih in eden v drugega sezajočih členov, mej katerimi je srbsko narečje, kakor najblaglasnejše, poklicano, da zavladna na Balkanu, kakor služi že sedaj 9 milijonom Jugoslovanom za književni jezik. (Znano je, da mej književno hrvaščino in srbščino ni razlike).

Ostali neslovenski narodi in sicer Osmanlije (Turki po priliki 500.000, in Grki (230.000) prebivajo večinoma le v mestih, oziroma kakor kmetje na jugu.

riezom, nikdar menil napraviti nemirov in nikdar nisem mislil na vrnitev Burboncev“.

Predsednik ga prekine, rekoč:

„Ni vam dovoljeno krivkovati obsodbe!“
„Vendar smem ugovarjati lažnjivim dokazom“.

Predsednik zapove:

„Izvrši naj se zadostitev pravici!“ . . .

Vojaki postavijo prirca h kolu, za katerim je bila jama. Ko so ga pa hoteli privezati, je zaklical:

„To je odveč. Ne bom trepetal“.

Tudi oči si ni pustil zavezati. Trdno in krepko je stal ob kolu. Vojaki so se vstopili v vrsto . . .

Kapitan zakliče.

Vojaki nabašejo . . . še trenotek . . . Tedaj prodere vrsto vojakov zvesti pes in se mirno vleže k prinčevim nogam. Princ ga je hotel odstraniti, a sedaj tudi princa ni ubogal . . . od njegovih nog se ni hotel umakniti. Princ je torej zaprosil, naj pazijo na psa . . .

. . . Pok . . . mrtvi princ se zvrne z mrtvim psom v jamo . . .

In zopet je bilo vse tiho in mirno. Nič ni motilo tihote, le luna je zrla na zločin . . .

In krog in krog je plula pomladanska noč . . .

Najbolj divji narod so Albanci. Vojna služba jim je najmilejše opravilo. Pripadajo trem veram: katoliški, pravoslavni in mohamedanski.

Njihovo število v Macedoniji znaša kakih 130.000. Z ropanjem podijo oni slovanske kmete vedno bolj proti vzhodu in se naseljujejo v njihovih zapuščenih vaseh. To so oni elementi, ki preprečujejo vsako name-ravano reformo.

Ostali narodi sestavljajo le male odlomke.

Pisatelj nam priobčuje potem še nekaj kratkih podatkov o ostalih delih evropske Turčije ter završuje s ponovno konstatacijo, da ogromno večino na Balkanu tvorijo Slovani, ki so vključno različnim provincijalnim nazivom le en narod, katerega skupno ime je „Slovenec“, kakor je njegova dežela „Slovenija“.

Jugoslovani so kulturni most med Evropo in Azijo; njihove naselbine segajo že do Male Azije.

Delitev Turčije je mogoča na dva načina: ali se jo razdeli med balkanske države, ali pa jo okupirati Rusija in Srednja Evropa. Svoboden Balkan bi bil na korist Evrope, kajti svobodno, neodvisno Jugoslovanstvo je prvi pogoj za evropsko ravnotežje in za svetovni mir.

Poročila iz mest in trgov.

Iz Kranja. (V znamenju časa). Iz Kranja se nam piše: Slučajno me je nesel posel mimo hiše g. V. Omerze, kjer so nastanjeni c. kr. orožniki in pa društvo „Gorenjski Sokol“. Že na tablici pod zvoncem je z velikimi črkami zapisano: „Glocke zur Gendarmerie“, slovenske črke so pa prav majhne in čisto na rob potisnjene. Popolnoma nemška pa je deska nad stopnicami, ondi stoji napisano: „Aufgang zur Gendarmerie“. K temu omenimo, da tukaj mimo korakajo vedno zavedni „Sokoli“ in „Sokolice“ na čelu jim brati Sajovici, koji najmlajši in najmanjši je še celo v odboru Tavčarjevega akademičnega društva „Sava“ (recte Gradašćica). Zadnji je tudi že hotel, komaj je prišel z Dunaja, po domače rečeno, „vodo delat“ za „Gradašćico“, kjer je baje precej suše; toda tukajšnji abiturijenti, ki so večinoma katoliško-narodni, ne pa Tavčarjanci, so mu precej pokazali odločno svoje mišljenje. Konečno vprašamo g. okrajnega glavarja in bratranca dež. poslanca prijatelja Tavčarjevega, g. A. Pirca, zakaj se pri orožnikih protežira nemščina? Vsaj nismo še na Hrvatskem, kjer se bleste povsod le madžarski napisi! Narodno-napredni „Gorenjec“ seveda tega ne opazi, recte noče opaziti. Na kateri strani je narodnost, se pač vedno jasneje kaže.

Iz Idrije. Novejši čas je bilo v Idriji nekam mirno. Objedava „Jednakopravnost“ je legla k počitku, volitev nimamo nobenih. Skoro bi bila nastopila neka stagnacija v našem javnem življenju. Zlasti kar se tiče liberalcev, je vsak pameten človek pričakoval, da bodo po žalostnem koncu svojega glasila lepo tiho. Toda prišlo je drugače. Zaradi svoje prejšnje jezičnosti so bili prisiljeni še enkrat nastopiti v javnosti s svojo revščino. In posledica? Dobili so tako lekcijo, da jim bode dolgo zvenelo po ušesih. Kdor išče, najde. Prišlo je pa tako. Zamrla „Jednakopravnost“ se je v svojih zadnjih vzdihih rogala „ponesrečenemu podjetju“ naših socijalnih demokratov z lastnim mlinom. Rekla je, da demokratje nimajo smisla za javno blagostanje delavstva, ker so preveč zaverovani v svoj mlin. Zaradi te trditve so demokratje sklicali poseben shod in nanj povabili gospoda župana kot prvomestnika političkega društva „Jednakopravnost“, naj se pride določneje izraziti glede svoje trditve, naj še doda, če kaj ve, ter sploh zagovarja izrečene besede. Ker pa, žalostno dovolj, gospod župan ni imel poguma priti na shod, so ga šli trije možje na povelje sodruga Kristana domov iskat. Ondi ga ni bilo, zato so ga šli iskat po mestu, a dobiti ga niso mogli. Zaradi tega poguma je potem sodrug Kristan izrazil, da je sleheren liberallec le še toliko vreden, da se mu v obraz pljune. Takega liberalci le niso mogli požreti, zato je gospod župan zadnjo soboto,

11. julija, sklical v pivarni svoje ljudi po § 2. skupaj. Sešla se je z vsilo in pritiskom vsa liberalna družba. V ospredju so sedeli krojači, čevljarji, trgovci (eni pravijo, da gerušarji), ozadje so tvorili kot županova štafaža „Sokoli“. Tukaj so liberalci zbrali ves pogum skupaj, a se pokazali v vsi svoji revščini. G. župan se je sprivil nad sodruga Kristana ter izkušal o njem svojim vernim poslušalcem napraviti neko celotno sliko; izkušal je z jokajočim glasom orisati o njem neko žalostno podobo. V glavi in po umevanju njegovih oprod se mu je to „dobro in imenitno“ posrečilo. V koliko je to res, se je drugi dan pokazalo, ko so demokratje sklicali shod. Poleg Kristanovega opisovanja so govorili o slabih delavskih stanovanjih. Toda zapomnijo naj si liberalni gospodje, da pri sedanjih občinskih dokladah, ki bodo še vedno rasle, ne kaže privatnim osebam zidati takih hiš, ki bi ustrezale higijeničnim zahtevam; te bi nesle premalo dobička. Erar pa tako ne mara zidati. Kdo naj potem pomaga? Občina? Kako pa? Da bodo gostje in hišni posestniki plačevali še večje doklade?

Ker torej to ni mogoče in vi kot tako previdni in skrbni gospodarji morate uvideti, saj molčite o tem, da se vam ne bodo krave smejale. Zadnja leta ste imeli čas za to, zakaj niste zidali? Rajši ste stavili brezpotebne stavbe ter denar takorekoč metali v vodo. Pa naj bo. Če ste že zidali, bi vsaj prostore bolj pametno porabili, ne pa jih parketirali ter dajali brezpomembnim „Čitalnicam“ skoro zastoj v porabo.

Potem je novi občinski tajnik jel napovedovati neizprosno boj. Komu, menda še sam ne ve. Sančo Panza se je zapodil v čedo ovac ter jih klal, misleč, da so sovražniki, pazite, liberalci, da jih ne bote posnemali, ker vas utegnejo nazadnje še ovce oklati in vam izpiti zadnjo trohico poguma in razuma iz možgan. Menimo, da bo še precej Nikove izteklo v Idrijo, preden bote uničili občni in katoliški konsum. Vidi se vam sploh, da bi uničili še kaj radi, naredite prej kaj. Smešno se je slišalo, kako je župan tožil, da demokratje zaupajo človeku, ki je odpadel od vere. Takrat je „Jednakopravnost“ izražala upanje, da slučaj ne bo osamljen, da naj bi mu sledili še drugi, sedaj je pa to izrabljaj zoper Kristana, ker je to bolj kazalo. Saj vas poznamo, zato se ne čudimo. Sploh se ni treba napihovati kot žabe. Koliko vas pa je? Namesto napovedovati boj demokratom in klerikalcem, napovejte rajši boj svojim čudnim nazorom, da ne bote mislili, da si omažete svojo čast, če z navadnim rudarjem prijazno govorite. Ti namreč ne poznajo tistega razločka med ljudmi, kot ga poznate vi, da bi bili med navadnimi ljudmi še kaki nadljudje. Odkrivali ste bilanco demokratskega gospodarstva. Če ni v redu, bodo že sami „gor gledali“. Vi nam rajši pokažite bilanco svojega gospodarstva, našli bode več hvaležnih poslušalcev. — Kako so demokratje odgovorili na to na javnem shodu, o tem prihodnjic.

Domače novice.

Kje je sedaj baron Schwegel? Kakor poroča štajerska „Domovina“, je bil na Ostrožnem neki Feliks Tovornik štirikrat zaboden z bajonetom in njegova mati s sekuro napadena od ljudij, ki so vpili „heil“. Tukaj se je šlo vendar za varnost življenja Slovencev. Človek bi pričakoval, da se bo sedaj dvignila cela Slovenija ter protestirala proti nemškemu tolovajstvu. Ko je bilo v Ljubljani nekaj nedolžnih demonstracij, je bilo po konci vse avstrijsko Nemštvo, baron Schwegel, četudi je častni občan ljubljanskega mesta, je stavil v parlamentu pretirano interpelacijo, sedaj pa, ko se je šlo za življenje Slovencev, se živa duša ne gane. V Avstriji je pač pravica za Nemce, a za Slovence samo dolžnosti!

V kranjski trgovski in obrtni zbornici je v zadnji seji katoliško-narodni obrtniški svetnik g. Ivan Kregar krepko protestiral proti neresničnemu poročanju vladnega korespondenčnega urada povodom zadnjih demonstracij v Ljubljani. Po daljši debati je bila sprejeta resolucija,

ki zahteva, da vlada popravi vse neresnice. Nadalje g. Kregar predlagal: 1. Zborniško predsedstvo vse potrebno ukrene, da dobe vsi zborniški člani vsako leto poročilo o obrtnem šolstvu na Kranjskem. 2. Predsedstvo naj posreduje pri deželni vladi, da se v vseh obrtnih krajih kranjske dežele osnujejo vsaj obrtno nadaljevalne šole. 3. Predsedstvu se naroča, naj stopi v dogovor z vsemi merodajnimi faktorji, da se na Kranjskem osnujejo vsaj tri državne rokodelske šole. 4. Predsedstvu se naroča, na v krajih, kjer se je zadnji čas razvilo čipkarstvo, osnujejo čipkarske šole. Predlog se je oddal v posvet združenim odsekom. — Na mesto odstopenega g. Medveda je poklican v zbornico g. Omerša, trgovec v Kranju.

Kako delajo „klerikalci“. V trgovski in obrtni zbornici kranjski je stavil g. Kregar nekaj nujnih predlogov. „Narod“ bi bil v svojem poročilu najrajše vse utajil. Poročal je samo, kako je govoril za te predloge Hribar. Seveda „Narodu“ je vse neljubo, kar sprožijo „klerikalci“. Posebno, ker se je šlo za malo demonstracijo proti Heinu, so bili liberalci v vidni zadregi. Tedaj pa ima „Narod“ hitro pripravljeno drugo sredstvo, da liberalce premoti, udaril je po Gasnerju ter ga proglasil za klerikalca. Tu ga inate! Ker liberalci v zbornici nič ne delajo, pa misli „Narod“, da tudi edini klerikalec ne bo. Vsekako je zanimivo, da je moral že parkrat liberalci Hribar stopicati za klerikalcem Kregarjem.

Liberalci in konklave. Še ko je ležal Leon XIII. na smrtni postelji, že so liberalci po širnem svetu stikali skupaj svoje glave ter se vpraševali, kdo bo njegov naslednik. V Avstriji je igrala vodilno ulogo dunajska „Neue Freie Presse“. Kaj pa da, da tam, kjer vtikajo židovski žurnalisti svoje nosove, ni smelo manjkati tudi glasila slovenske takoimenovane inteligence. „Narod“ ta misleča glava vseh slovenskih liberalcev je priobčil dolg članek — iz Rima. Kdo se ne smeje? „Narod“ je le preplonkal to, kar je „Preša“ prinesla par dni preje, nekaj dodal kot uvod in nekaj kot konec in dopis iz Rima je bil gotov. Grdo je pa vendar, kako piše „Narod“ o konklavu in o kardinalih. On pravi, da je brez števila peres in jezikov na delu, da bi kolo sreče obrnili, v smislu tistega, ki jih je plačal. „Narod“ misli, da kardinali tako plačujejo žurnaliste, kakor dr. Tavčar svoje. Končno pa pravi z ozirom na Malahijevo prerokovanje glede papežev, da še ne bo konec sveta, ko izmrje še 10 Leonovih naslednikov, mogoče pa je, da bo konec papežtva. Samo mogoče je to, to je pa prav gotovo da bo nekega drugega — še prej konec!

Ubogi „Jež“. Odkar je zbedel nekoliko dr. Tavčarja zaradi nemško-slovenske zveze, ga prekladajo po „Narodu“ kakor vrečo moke. Celo bojkot so mu napovedali liberalci nekje na deželi. Dragotin Hribar nekdanja imenitna oseba v narodno napredni stranki je sedaj od iste stranke imenovan „plitvi švadroner“, „nadležni brencelj“. Časi se spreminjajo . . . „Jež“ naj le še zbede, da bo še bolj zbolelo, da bo sitno lisico — nemško-slovensko zvezo — izril iz kranjskega brloga.

Vžigalice „družbe sv. Cirila in Metoda“. Piše se nam: Naša vrla šolska družba je izdala nove vžigalice v majhnem zelo pripravnem formatu. Kar z veseljem konstatiramo, je to, da so vžigalice naravnost izvrstne. Zato jih moramo po vseh gostilnah zahtevati, ker donajajo tako lepe dohodke družbi. Kar moramo pa obsojati, je pa to, da na deželi gostje vse premalo gledajo, kake vžigalice imajo po gostilnah. Pripeti se celo, da prodaja kak trgovec vžigalice „Südmärke“, a tega sam ne ve, ker mu jih agent ponuja. Dolžnost rodoljubov po deželi je torej, da zahtevajo slovenskih vžigalic po gostilnah in trgovinah!

Iz Šenčurja pri Kranju. Ko je zadnje nedeljo kranjska godba častitljivo peljala vse časti vredne „Sokole“ v Cerklje, je Šenčurjani niso hoteli tja spremljati. Še „živijo“ ji niso klicali, kakor poslanec Mejač, ki je dobil za svojo uljudnost od staroste „Sokolov“ „Fleisszettel“. Šenčurjani se za pohvale od take strani tako malo zmenijo, kakor cerkljanski gospod

župan, ko ga je župan Hribar s sklicevanjem na Mejača hotel posaditi na maslo. „Sokoli“ so bili kaj čmerni, ko so se vračali iz Cerkelj, ker so se prepričali, da ljudstvo malo ceni njihove politične misijone. Gospod Mejač in njegova gospa soproga pa zdaj poznata „Sokole“.

Kje so ljubljanski Nemci? Kako slovenska je Ljubljana, izpričujejo letošnja šolska poročila iz ljudskih šol. Na treh deških ljudskih šolah je bilo v minolem šolskem letu: na prvi šoli 536 Slovencev in 5 učencev drugih narodnosti, na drugi šoli 537 Slovencev, 2 Nemca in 1 Italijan, na tretji šoli 219 Slovencev in 3 učenci drugih narodnosti; na nemški petrazrednici je bilo 72 Nemcev, 104 Slovenci in 11 učencev drugih narodnosti; na osemrazrednici pri Sv. Jakobu je bilo 753 Slovenk 5 Nemk in 9 učenk drugih narodnosti; na nemški mestni osemrazrednici je bilo 238 Nemk, 177 Slovenk in 7 učenk drugih narodnosti. Slovenske šolske mladine je bilo tedaj 2327, Nemcev in drugih narodnosti pa skupaj le 341, in še med temi 341, je veliko posili-Nemcev.

Pri Nemcih in pri Slovencih. Nedavno je obiskalo Ljubljano 40 ruskih dijakov pod vodstvom svojega profesorja. To je za Ljubljano nekaj nezasišanega, da pridejo ruski dijaki. Kaj pa, ko bi šli enkrat slovenski dijaki pod vodstvom naših profesorjev na Rusko. To se seveda ne bo zgodilo, kajti drugače bi se gotovo Avstrija podrla. Drugod gledajo, da jim narodni čut bude, pri nas pa, da bi ga zatrli. Znano je, kako je v tem oziru na ljubljanskih gimnazijah. Še rusko učiti se je dijakom v ruskem kružku prepovedalo. Med tem ko dr. Binder vse vrste orgije uganja z nemškimi dijaki, se slovenski dijak skoro gibati ne sme. Znano je, da govori direktor Senekovič z dijaki slovenske narodnosti izključno le v nemškem jeziku. Živimo pač v dobi vlade barona Heina, patrona slovensko-nemške zveze!

„Zveza slovenskih pevskih društev“. Pevskim društvom, ki so doslej svoj pristop k „Zvezi slovenskih pevskih društev“ prijavila, osnovalni odbor v Ljubljani naznanja, da se vrši ustanovna skupščina „Zveze slovenskih pevskih društev“ v nedeljo, dne 19. julija 1903 v Ljubljani ob polu 10. uri dopoldne v dvorani „Glasbene Matice“ (Vegove ulice št. 5) II. nadstropje. Glavni namen skupščine je volitev upravnega odbora, da „Zveza“ začne svoje delovanje. Društva so naprošena, da v smislu pravil zanesljivo pošljejo enega pooblaščenega zastopnika, ki bode na skupščini zastopal društvo in v njegovem imenu izražal nazore, želje in nasvete o delovanju „Zveze“. V to svrhu naj se društvo prej na podlagi pravil posvetuje. Če jih hoče na skupščino več priti, so dobro došli; a ker je vsa stvar interna brez vsake slavnosti, zadošča poedinec, ki pa naj bo o pravilih „Zveze“ in o željah slavnega društva poučen. Društvo lahko zastopa vsak član slavnega društva in ni neobhodno potrebno, da bi prišel sam predsednik, pevovodja ali kak odbornik. Dalje naznanjamo, da so doslej k „Zvezi“ pristopila sledeča slovenska pevška društva, ki jih navajamo, kakor so se priglasila: 1. Pevsko in glasbeno društvo v Gorici. 2. Pevski zbor bratovščine sv. Cirila in Metodija pri svetem Jakobu v Trstu. 3. Slovensko delavsko pevsko društvo „Slavec“ v Ljubljani. 4. Pevsko društvo „Kolo“ v Trstu. 5. Bralno in pevsko društvo „Maribor“ v Mariboru. 6. Pevski zbor „Narodne Čitalnice“ v Gorici. 7. Prvo slovensko pevsko društvo „Lira“ v Kamniku. 8. Pevsko društvo „Ljubljana“ v Ljubljani. 9. Pevsko društvo „Zvon“ v Šmartnem pri Litiji. 10. Pevski zbor „Narodne Čitalnice“ v Kranju. 11. Slovansko pevsko društvo v Trstu. 12. Pevski zbor „Glasbene Matice“ v Ljubljani. 13. Dolenjsko pevsko društvo v Rudolfovem. — Dnevni red ustanovne skupščine: 1. Poročilo osnovalnega odbora. 2. Posvetovanje o delovanju „Zveze slovenskih pevskih društev“. 3. Volitev upravnega odbora. 4. Raznoterosti.

Umrl je v Velikih Laščah gospod Matija Žužek.

Romanje na Oglej s Kranjskega se ne bo vršilo ta mesec, ampak ali avgusta ali septembra. Kdaj prav, to bomo naznanili pravočasno. Gotovo se bodo temu romanju pridružili tudi Primorci v obilnem številu.

Umrl je včeraj gospod Ivan Škrjanc, pravnik in rezervni častnik v 29. letu svoje dobe. N. v. m. p.!

Zbolel je precej hudo preč. gospod profesor dr. Jožef Marinko in se zdravi v bolnici č. usmiljenih bratov v Kandiji. Želimo prav od srca, da bi se gospodu kmalu obrnilo na bolje.

Strašno dejanje zblaznelega. V Podgradu v Istri je dne 4. t. m. zvečer ubil gospodarja Jožefa Stanič s polenom zblazneli Dekleva, sanski fant, ki je prišel pravkar iz norišnice. Stanič je bil na mestu mrtev, in norec je že mrtvega Staniča grozovito pretepal. Stanič zapušča vdovo in šest nepreskrbljenih otrok.

Nos mu je odsekala. V Brežicah sta se dne 24. junija sprla čevljar Jan. Certalič in njegova žena Ana. V jezi je ta zagrabila za štedilnikov pokrov ter tako nesrečno udarila po svojem možu, da mu je odsekala nos. Zdaj bo imela moža brez nosa in bo še zraven dobila menda pri sodišču kako pohvalo.

Čuvarji miru — kršitelci miru. Nedavno sta stala pred sodiščem v Celju „redar“ Poznič in vratar južnega kolodvora kakor — edini priči proti dvema dostojnima Slovencema, ki sta bila tožena radi žaljenja teh dveh vzglednih organov. Razprava pa je dokazala, da sta v resnici priči žalili obtoženca. Ena priča je menila n. pr.: V čakalnici (na kolodvoru) so Slovenci — vrziva jih ven! Vrtar je zaklical enemu obtožencu: „Poberi se, ušivec!“ Eden obtožencev je redarju trikrat zaporedoma povedal svoje misli, katerega je ta čudni čuvar reda in zakona le dalje vpraševal in je bil zasramovalen namen očviden, pa obtoženec ni hotel več odgovarjati. To je bilo „redarju“ zadosten povod za aretacijo. V kratkem se bodo vršile pred sodiščem druge razprave proti celjskim redarjem radi „službenih“ psovka la „Windisches Gesindel“, „Kriminalist“ itd. Človek dobiva utis kakor da ni le nemškim mogotcem na Štajerskem vse dovoljeno, ampak da si tudi mestni policaji v Celju prisvajajo poseben privilegij za najgrše provokacije.

Smrt hribolazca. Dne 4. julija je ponesrečil nad Bajtišči pod Hajniševem stolpom v Karavankah, hribolazec trgovski pomočnik Sardinšek. Sardinšek je bil v družbi dveh tovarišev. On je lezel prvi navzgor. — Naenkrat pa se je — ker se mu je najbrže skala zdrobila pod nogo — zvrnil vznak in telebnil v globočino kacijh 200 metrov. To je bilo ob 10. uri in en četrt dopoldne. Tri četrt ure pozneje sta prišla do njega tovariša. Našla sta ga mrtvega in z grozno razbito glavo. Mesto, kjer se je dogodila ta grozna nesreča, je med najbolj nevarnimi v Karavankah, ker je pot zelo strma in se kamenje rado ruši, ker ni dovolj trdno.

Begunec prijet. Iz tukajšnjega novega justičnega poslopja ubeglega Jurija Žvoklja je prišla šišenska policija v nedeljo ponoči v Šiški. Žvokelj je pokradel zopet pri raznih strankah denar in obleko z namenom, da pobegne v Ameriko.

Dvestoletnica uršulinske šole v Ljubljani. Leta 1703, 2. julija so otvorile uršulinke v Ljubljani deklško šolo. Letos je bila ta dan dvestoletnica tega za ljubljansko mesto važnega dogodka. Ker je samostan lani prav svečano praznoval dvestoletnico, odkar so prišle uršulinke v Ljubljano, ni bilo letos večjih vnanjih slovesnosti. Najlepše so se spominski dnevi praznovali prav s tem, ker so se v zavodu prvokrat vršili zrelostni izpiti, ker je uršulinsko učiteljsiše lani dobilo pravico javnosti. Na spominski dan, 2. julija, pa je priredila Marijina družba „Marije vedne pomoči“ v samostanu slavnosti večer z bogatim in zanimivim vspeodom.

Novi ban v Zagrebu. V četrtek ob polu 3. uri popoldne je prišel novi ban grof dr. Teodor Pejačević v Zagreb. Na kolodvorskem peronu je stala častna straža 16. pešpolka. Nagovoril je bana pri dohodu Krajcovic. Ban je odgovoril, da bo zvest sin domovine posnemal načelo svojega očeta, da dobra uprava dá srečo deželi in da bo domovino vodil k srečnejši bodočnosti. Množica pred kolodvorom ga je pozdravila z „živio“-klici. Včeraj so s poslopja prometne zgradbe odstranili samomažarski napis, ki je bil povod demonstracijam. Sedaj ni na posloplju nobenega napisa.

Za steklino umrl. Brat Emanuel Sojer, sakristan frančiškanske cerkve v Ljubljani, je umrl v četrtek zjutraj v bolnici po kratki, mučni bolezni, previden z vsemi svetimi zakramenti za umirajoče. Dne 15. oktobra lanskega leta vgriznil ga je v frančiškanski cerkvi pes v desno roko in po preteku devetih mesecev se je pokazala pri njem bolezen, katero zdravniki imenujejo lyssa — pasja steklina. Fratra je zdravil višestabni zdravnik dr. Stare. Rana na prstu se je bila zacelila in Sojer ni opazil nobenih posledic pasjega griza. V sredo pa je bil frater Sojer postal nekako otožen in je tožil, da ga trese mrzlica in da ne more delati. Prinesli so mu vode. Ko je zagledal vodo, je zbežal in se skriliter tulil kakor pes. V sredo ob 7. uri zvečer so bolnega brata prepeljali v bolnišnico, kjer se je do polnoči še precej dobro počutil. O polnoči je pa izbruhnila steklost do vrhunca, kateri je bolnik podlegel v kljub izdatni zdravniški pomoči v četrtek ob 7. uri zjutraj. — Govori se, da so lansko leto psa, ki ga je vgriznil, preiskali in konstatirali, da je zdrav.

Ponesrečil se je v Idriji 22 mesecev stari otrok Ivana Kogej. Prišel je pod voz erarične kranjske železnice, ki ga je težko poškodovala.

XVIII. redna velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda v Litiji četrtek, dne 6. avgusta 1903. leta. — Vspored: I. Sv. maša ob pol 10. uri v litijski cerkvi. II. zborovanje ob pol 11. uri v salonu g. Oblaka. 1. Prvomestnikov nagovor. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Nadzorništva poročilo. 5. Volitev jedne tretjine družbinega vodstva. (Po pravilih izstopijo letos naslednji udje družbinega vodstva: 1. Murnik. 2. Martin Petelin. 3. Dr. Ivan Svetina. 4. Andrej Zamejic.) 6. Volitev nadzorništva (5 članov). 7. Volitev razsodništva (5 članov).

Šolstvo v Kranju. Letno poročilo štirikarazredne deške ljudske šole in obrtno nadaljevalne šole v Kranju ima na čelu nekrolog okrajnemu šolskemu nadzorniku ravnatelju Andreju Žumru. Število učencev koncem šolskega leta je bilo 170. Slovencev je bilo 164, Nemcev 6. Sposobnih za višji razred ali izpust 104 učenci, nesposobnih 66. Učiteljskih moči je bilo 6. Vpisovanje v šolo bo 14. in 15. septembra. Šolsko leto se bo pričelo 16. septembra. V obrtno nadaljevalni šoli je bilo koncem leta 76 učencev. Šolsko leto se bo pričelo 2. oktobra. — Letno poročilo štirikarazredne dekliške ljudske šole v Kranju izkazuje 6 učiteljskih moči in 140 učenk ob koncu šolskega leta. Slovenk je bilo 136, Nemk 3, Italijanka 1. Za višji razred ali izpust je bilo sposobnih 116 učenk, nesposobnih 22, neizprašane 2. Vpisovanje in začetek šolskega leta kakor v deški ljudski šoli.

Okolu sveta.

Bolezen sv. očeta. Sv. očetu je zopet nekoliko bolje. S občudovanja vredno krepkostjo njegova narava kljubuje bolezni. Iz Vatikana so včeraj zvečer poročali: Papež je akutno stanje bolezni prestopal. Slabost je pa tako velika, da na ozdravljenje ni upati. Moči sv. očeta bodo pešale, a čas kedaj bodo pošle, se ne more določiti. Lapponi meni, da lahko traja to še en mesec. Včeraj ob 8 uri zvečer so zdravniki izdali naslednji buletin: Bolnik je dan precej mirno prestopal in je semtertje nekoliko spal. Splošni položaj nekoliko boljši, žila 80, dihanje manj površno 32, temperatura 36.6. Mazzoni, Lapponi. Skoro na to je sprejel sv. oče kardinala Rampollo.

V ogerskem parlamentu se še vedno nadaljuje razprava o programu ministerskega predsednika grofa Khuena Hedervarya. Mož se pri ti razpravi jako čudno vede. Kakor mu kaže, tako se izvija pred raznimi izjavami govornikov ter po potrebi popravlja svoj program. V kljubu neodvisne stranke se je sicer sklenilo s 26, proti 20 glasovom, da se obstrukcija opusti; ali oni člani neodvisne stranke, ki so že pred tem sklepom izstopili iz stranke in pa tudi oni, ki so glasovali proti klubovi večini, nadaljevali bodo obstrukcijo, in njim se pridružijo tudi Ugronovi pristaši in še nekaj drugih poslancev, tako da jih bode vseh skupaj kakih 52, ki bodo

poskusili nastopati z najodločnejšo obstrukcijo proti sedanji vladi. Obče je mnenje tudi danes še, da se novi ministerski predsednik nikakor ne bode mogel držati dolgo na krmilu.

Zopet nemiri na Hrvatskem. Kdor je pričakoval, da se s spremembo hrvatskega bana povrne v Hrvatsko mir, se je zelo zmotil. Sprememba se je dogodila le v imenu bana, a vse drugo je ostalo pri starem. Sistem je ostal tak, kakoršnega je ustvaril grof Khuen tekom svojega dvajsetletnega paševanja in sedanja madjarska vlada postopa še nadalje tako, kakor se ne postopa niti v podjarmljenih kolonijah. Nadaljevanje starega sistema pa mora imeti za posledico seveda tudi nadaljevanje odpora od strani tlačnega naroda. In kakor nam javljajo zadnje vesti, se je ta odpor na raznih točkah Hrvatske začel zopet pojavljati v obliki hrupnih izgrediv, provzročeni seveda po izizvalnem postopanju vladnih organov. Iz sela Kelemen v varaždinski županiji poročajo o jako žalostnih dogodkih, ki so se tamkaj vršili v nedeljo. V tamošnji cerkvi se namreč mašuje enkrat v mesecu in se je taka maša maševala tudi v nedeljo. Ob tej priliki so na cerkev in zvonik postavili hrvatsko zastavo. In to je bilo madjarskim organom dovolj, da so v Kelemen pozvali vojaštvo, katero je tem organom pomagalo sneti dotični hrvatski zastavi. Ko so se kmetje čudili, zakaj da se morati hrvatski zastavi sneti, je vojaški poveljnik zapovedal bajonetni napad na mirne kmete. O tej priliki je bilo več kmetov deloma smrtno, deloma težko ranjenih, o devetih ranjenih so znana tudi imena; par ranjencev je že umrlo. Vojaki, ki so tu „delali red“, so bili štajerski Nemci. Značilno je, da se je snemanje hrvatskih zastav vršilo ravno tedaj, ko so ljudje odhajali od maše in da so nemški vojaki iskali uprav ugodno priliko, da so mogli z bajoneti se zakaditi med mirno ljudstvo. Ali ni to izzivanje?! Razven tega vršili so se v nedeljo izgredivi tudi v Ivancu, Bedenici, Jerovcu in Bednji (varaždinska županija). Par kmetov je bilo ubitih in več ranjenih.

Dogodki na Hrvatskem. Novi ban grof Pejačević je došel v Osek. Na nagovor velikega župana je dejal, da mu je ob nastopu nove službe dobro znano, da ga čaka težka naloga, ker je politiško obnebeje zakrito s črnimi oblaki. Bivšega urednika „Obzora“ dr. Heimerla so izpustili iz preiskovalnega zapora, ker mu niso mogli dokazati nobene krivde. Župnik in pisatelj Jemeršič in njegovi kaplan Šuster sta obsojena v šestmesečno ječo. Župnik Jemeršič ni družega storil, nego da je doposlane mu brošure postavil v župnijski urad, ne da bi jih bil pogledal. Ondi jih je našel njegov kaplan. Njuna obsodba je po vsem Hrvatskem pomnožila razburjenje. Iz hrvatskega Zagorja poročajo, da se nemiri ponavljajo dan na dan. V Bednji okraj Ivanski je prišlo do krvavega spopada. Na mestu so obležali trije ranjeni kmetje, katerih eden je že umrl, 8 je lahko ranjenih. Istotako je prišlo do spopada med kmeti in orožniki v Bedenici in Jerovcu. V Belcu so kmetje navalili na hišo mažarona Plahtea in jo do cela podrli. V Kelemen je streljala cela kompanija vojakov na kmete. V vasi Ivanac so kmetje napadli orožniško vojašnico in zahtevali od orožnikov, da razobesijo hrvatsko zastavo. Orožnikom so prišli na pomoč vojaki, a kmetje se niso vstrašili niti teh, in prišlo je do spopada, pri katerem je bilo več kmetov ubitih in nevarno ranjenih. Zedinjena opozicija sklicuje na 15. avgusta v 80 okrajih volilske shode za financijelno samostalnost Hrvatske. V septembru se namerava v Zagrebu prirediti velik hrvatski narodni zbor.

500 hiš zgorelo je v Pokrokaju v samarski guberniji na Ruskem.

Lepo voščilo ženskam. Neki mlad, lep oblečen, ves razpraskan po obrazu, je pred nedavnem skočil na Dunaju v Dunavo z vsklikom: „Vse ženske naj se obesijo!“ In valovi so ga odnesli. O ti prešmentana ljubezen!

Najboljša ura. Kakor je „National Physycal Laboratory“ v Kewu po šesttedenski, trudopolni poskušnji konstatiral, je najboljša ura na svetu Pavla Ditisheima iz La Chaux de Fonds v Švici. Proti različnim temperaturam je tako dobro zavarovana, da znaša vsakdanji pogrešek

le $\frac{1}{18}$ sekunde, mesečni pa okrog 3 sekunde. Ura je iz neke zlitine Juvar, ki jo je izumil Francoz dr. Guillaume.

Doktor prava — duhoven. Pred 3 tedni je bil na dunajskem vseučilišču promoviran za doktorja prava g. Edmund Franc Vabič, kooperator pri fari Alservorstadt. Svoje študije je pričel v Gradcu, na Dunaju pa končal. Redka prikazen!

Za svobodo žaluje. V francosko zbornico je prišel poslanec Baudry d' Asson v popolnoma beli obleki, ki je imela na rokavu črn trak. Pravil je, da žaluje za zginulo svobodo, namreč vsled razpuščenja kongr. redov. Njegov nastop je vzbudil mnogo pozornosti.

Ženske v občinski upravi. Mestec Offenbourg je gotovo edino na Nemškem, kjer pomagajo tudi ženske občinskim očetom. Imajo namreč iste pravice in dolžnosti kot moški. Še celo v odseku za šolske zadeve sedi ena dama. Je li mesto kaj na boljšem, se ne vé.

Prijeti anarhist. Parmeggiani, katerega so nedavno v Parizu zasačili, je živel tam pod napačnim imenom Marcy. Ko se je prikazala policija v hiši, kjer je bival, je Parmeggiani pobegnil na bližnje strehe. Pri hišni preiskavi se je izkazalo, da je bilo tam več ko sračje gnezdo. Našli so neizmerno veliko umetnin in nakitja v vrednosti mnogih milijonov. Takozvani anarhist Parmeggiani je poglavar mednarodne družbe umovičev in jednacij ptičev, kojih se že precej hladi po francoskih ječah. Parmeggianija so prijeli v podstrešni sobi sosedne hiše. Tudi ženske, s katerimi je živel v svobodnej ljubezni so utaknili pod ključ. Natančna preiskava pokaže, v čem se razločuje mednarodni anarhizem od mednarodnih banditskih družb.

Atentat na učitelja. Pri zadnjih volitvah v nemški drž. zbor je učitelj Vogula v Brzonci na Gornje Šleskem strastno agitiral proti Poljakom. Vsled tega je nekdo vrgel dve dinamit patroni v njegovo stanovanje. Patroni sta eksplodirali, razbili pohištvo in razdjali del hiše. Več ljudij je bilo lahko ranjenih.

Morilka 11. oseb je žena Marija Mac Knight v Kaltarki v državi Michigan. Pripoznala je, da je svojega brata John Murphy, njegovo ženo in otroka s strihnikom zastropila. Državni pravdnik pa je prepričan, da ima na vesti še več umorov. In sicer je še zastropila svoja dva moža, svojo svekrvo in njeno sestro, dve vnukinji, svojo prijateljico gospo Curry in njeno rejenko. Vse te osebe so umrle po letu 1892. dalje in pri vsakej je bila prej zgorej imenovana morilka. Svojega brata je umorila zato, ker se je po smrti svoje žene in svojega otroka čutil preveč zapuščenega. Otroku je dala kinina in strihnina, ker je preveč kričal; iste „medicine“ je dala otrokovej materi, da bi ji pomirila razburjene živce, kakor je sama dejala. Res, pravi satan!

Nova doba v Srbiji. „Petrograjske Vjedomosti“ prinesle so te dni jako obširen in temeljit članek o stanju, ki je nastalo v Srbiji po beligradski katastrofi. Ker je naša slovenska javnost še precej v nejasnem o sodbi glede novega položaja v Srbiji, če ne naravnost krivo, pa večinoma vsaj slabo poučena, vidi se nam potrebno, da podamo našim čitateljem nekoliko važnejših misli iz tega zanimivega članka. Tudi v tem članku se povdarja, nam vsem itak že dobro znano dejstvo, da avstrijsko neslovansko — in za njim tudi kratkovidno slovansko — časopisje naravnost krivo poroča ne le o dogodkih in razmerah v Srbiji ter o stališču, katero zavzema Rusija nasproti sedanjemu položaju v Srbiji, marveč o vseh slovanskih stvareh sploh. Tako je zgoraj omenjeno časopisje skušalo prikazovati v krivi luči zadnje dogodke v Srbiji; trdilo je, da Rusija zavzema nasproti sedanji Srbiji sovražno stališče in je v ta namen celo falsificiralo izjave carja Nikolaja, ruske vlade in ruskega časopisja. Po nastopanju ruskega diplomatičnega zastopnika v Belemgradu pa se je lahko sodilo, da so vse vesti, katere je o rusko-srbskih odnošajih prinašalo slavofobsko časopisje, le najnesramnejše laži. Člankar v zgoraj omenjenem ruskem listu bavi se obširno s srbsko radikalno stranko, o kateri pravi, da je identična s srbskim narodom. Največ zasluge, da je skoraj

GLASNIK.

Službeni red za delavce c. kr. rudniškega ravnateljstva v Idriji

se imenuje knjižica, katero bode prejel vsak na novo vsprejet delavec, ko vstopi v delo pri našem rudniku, da bode vedel, kakšne dolžnosti mu prinaša njegova služba, pa tudi kaj ga čaka, ako ne bo vse prav. Kajpada niso tudi popolnoma pozabljene pravice, katere vtegne delavec imeti kot eraričen uslužbenec. Seveda jih ni veliko. Ravno izdani službeni red upa, da bode večer, ker mora verovati vsak, da je tako popolen, da ima pričakovati opust z odpovedjo, „kdor izjavi, da se določbam tega službenega reda noče pokoriti“. (§ 10, 10.) Oglejmo si ga torej površno ter primerjajmo nekoliko z dosedaj veljavnim službenim redom.

Leta 1882. je izdalo rudniško ravnateljstvo službeni red, in sicer skupno za paznike in delavce, deloma izpremenilo oziroma izpopolnilo ga je z novimi določbami l. 1884. Sedaj izdani službeni red velja le za delavce ter obsega tri oddelke: Splošne, posebne in kazenske določbe. V prejšnjem službenem redu so bila omenjena tudi darila delavcem za „izvanredna, posebno hvale vredna in zaslužna opravila“. Kakor se ta v tem redu več ne omenjajo, tako tudi ni več posebnih predpisov glede rudarske obleke in pozdravljenja. Starodavni znak rudarja „Bergleder“, brez katerega v nekdanjih časih na delo ni smel delavec, je izginil sedaj tudi s papirja. Ker ga delavci že sedaj niso nosili na delo, ne bo nihče tega posebno pogrešal.

Zato pa je prišlo sedaj marsikaj novega na površje. Tako je že dosedaj obstajal zapisnik delavcev, v katerem so bile vpisane vse kazni, ki so bile delavcu pri rudniškem posvetu naložene, kakor tudi posebne zasluge, znamenitosti, pohvale in plačila. Ni pa bilo v službenem redu določeno, ali in pod kakimi pogoji si lahko delavec ogleda te „opazke“ v zapisniku. Odslej je vsakteremu v zapisni knjigi vpisanemu delavcu, kolikor se tiče podatkov o njem, na njegovo prošnjo in na vsakokratni od c. kr. rudniškega ravnateljstva določeni način vpogled v to knjigo dovoljen. Po ovinkih vtegne torej že zvedeti delavec, kaj hudega ima na vesti, o priznanjih in pohvalah tako ne določuje novi službeni red ničesar.

Dejanski že dosedaj niso jemali žensk v rudniško delo, vendar so bila v starem „redu“ še določila glede žensk-delavk. Po novih pravilih so delavke izključene od rudniškega dela kakor tudi otroci pod 14. letom.

Delavci so dvojni: stalni in nestalni ali bolje dninarji, ker se jih najemlje od dne do dne po razmeri dela. Stalni delavci se morajo po novi določbi izkazati poleg prejšnjih zahtev tudi, da imajo cepljene koze.

Ako hoče stalni delavec izstopiti iz službene zveze, mora 14 dni preje odpovedati kakor doslej, v tem ko izstopijo nestalni, kadar jim drago.

Nova je določba v § 4.: „Tudi stalni delavci smejo brez kake odpovedi, samo da to naznanijo, takoj izstopiti iz službe, ako predstojniki z njimi grdo ravnajo, ako o pravem času ne dobijo svojega zaslužka ali pa vsled drugih bistvenih pogodbenih prestopkov“. Vse to bi bilo prav — toda v tem slučaju je delavec nedolžen, pa vendar izgubi vse pravice do podpor in pripomočkov, katere je prejemal od rudnika.

Največkrat pa izvira nezadovoljnost radi pogodbene plače, zato razpravlja novi službeni red obširneje v § 10. o plačilnih razmerah. Najvažnejše so določbe: Pogodbena plača se določuje in razločno naznanja z naprej; ako imajo delavci kake pomisleke ali dvome, naj poiščejo pojasnila pri uradniku, ki je določeval; posebna dela je naznaniti pazniku; cene se pri znatno premenjenih razmerah lahko premenijo, veljajo pa le za prihodnje delo; pri nespremenjenih razmerah in po zvršenem delu se pogodbene cene ne znižujejo; nepravilnega in nepotrebne dela

ni dolžan rudnik plačevati; pogodbeno dela se mesečno enkrat, ob zato določenem dnevu prevzemajo in mora biti pri tem najmanj en delavec dotične skupine navzoč, ki pričuje, da se je delo pravilno prevzelo, oziroma naznani postranska dela; kar uradnik vknjiži, mora glasno prebrati, prizadeti delavci se pa lahko takoj na mestu oglase, ako imajo kak ugovor, na poznejše pritožbe se more ozirati le v posebnih slučajih.

Ako bode le sedaj vse dobro?

Dolžnosti delavcev glede dela so do malega iste kot doslej, povdarja se še posebno pokorščina glede specialnih obratnih predpisov, delavskih navodil in „drugih“ (katerih?) predpisov.

Ako se pokaže kje kaka nalezljiva bolezen, dolžan jo je delavec takoj naznaniti.

Ako imajo delavci kake pritožbe, naj se obrnejo do obratnih vodij, oziroma do obratnih predstojnikov ali pa do uradnega predstojnika in naj svoje želje mirno in dostojno izrečejo, nikoli naj si pa sami pravice ne jemljejo. Pritožbe vseh delavcev skupaj ali pa celih delavskih kategorij naj se predlagajo potom krajnega delavskega odbora rudniškemu predstojniku.

Kazni za neizpolnovanje ali zanemarjenje v službenem redu navedenih dolžnosti in predpisov so trojne: Ukor, denarna globa in odpust. Odpravljena je dvojna kazen, ki je veljala po prejšnjem službenem redu, namreč: robota ali zbrisanje šihtov in degradiranje. Zato je pa ostrena zlasti poslednja kazen: odpust z odpovedjo. Tako bo n. pr. odpuščen, kdor bo brez naznanila več kakor tri šihthe zamudil; kdor izjavi, da se določbam tega službenega reda noče pokoriti; kdor se pri rudniškem delu ali v kakem rudniškem posloplju v posesti prepovedanih oklicev ali brošur zaloti ali je kriv razširjenja istih. Novi službeni red bi rad onemogočil tudi štrajk, ker bo odpuščen, „kdor vspehuje k ustavljenju dela, da bi se s tem izsilila višja plača, ali pa tovariše k zoperstavljanju ščuje“.

Kako ugaja novi red, povemo o priliki.

Nobena poroka več

ne bi smela biti brez 16 10—4

sladoleda.

Razpošilja največja eksportna tvrdka za sladoled in sladčičarsko blago Emil Brandt v Kranju.

Pristno čebelno-voščene sveče

4 47—24

prodaja

Janko Šink, svečar v Kranju

kg po 5 K, poštnine prosto.

18 x—3

Anton Belec

v Št. Vidu nad Ljubljano

izdeluje in priporoča

cerkvene svetilnice ali stalnice iz kositarja, ali medenine in iz tompaka

obhajilne svetilnice

pušice z zvončki

štedilna in železna ognjišča.

Prevzema

kritje streh

in zvonikov.

••••• Ilustrovani ceniki na razpolago. •••••

Spominjajte se ljudskega sklada!